

XÂY DỰNG CON NGƯỜI VIỆT NAM PHÁT TRIỂN TOÀN DIỆN VÌ ĐẤT NƯỚC PHỒN VINH, HẠNH PHÚC

NGUYỄN THỊ HỒNG NGỌC* -
LÊ THỊ PHƯƠNG THẢO**

Phát huy nhân tố con người hay phát triển nguồn lực con người từ lâu đã trở thành một lĩnh vực nghiên cứu hết sức cần thiết trong hệ thống phát triển các nguồn lực của đời sống xã hội (bao gồm: vật lực, tài lực, nhân lực...), trong đó phát triển nguồn nhân lực giữ vai trò trung tâm, là yếu tố nội sinh quan trọng nhất quyết định sự phát triển của đất nước. Đây là xu thế mang tính tất yếu cần được phát huy tính chủ động, tích cực để đạt được những kết quả tốt đẹp trong phát triển nhân tố con người toàn diện vì đất nước phồn vinh và hạnh phúc của dân tộc Việt Nam.

Từ khóa: Xây dựng; phát triển toàn diện; nhân tố con người toàn diện; đất nước phồn vinh, hạnh phúc.

Promoting human factors or developing human resources in the system of resources (material, financial, human resources ...) in society has been an important research issue. Human resource development plays a central role, is the most important, decisive endogenous factor in the national development. The inevitable trend of comprehensive human factor development should be actively promoted to gain positive achievements for a prosperous and happy country of Viet Nam.

Keywords: Building; comprehensively developed; comprehensive human factor; a prosperous and happy country.

NGÀY NHẬN: 28/9/2022

NGÀY PHẢN BIỆN, ĐÁNH GIÁ: 12/11/2022

NGÀY DUYỆT: 16/12/2022

1. Vai trò của nhân tố con người trong chiến lược phát triển toàn diện

Con người vừa là mục tiêu, vừa là nguồn gốc, là động lực của sự phát triển xã hội. Vì vậy, con người là một thực thể xã hội, có các hoạt động xã hội và giữ vai trò, vị trí quan trọng khi tham gia vào lực lượng lao động sản xuất¹. Khi đề cập nhân tố con người (NTCN), triết học đã coi NTCN, như: (1) Con người có năng lực và khả năng do các nhu cầu và lợi ích cũng như tiềm năng trí lực và

thể lực của mỗi người quyết định (có nghĩa là, lấy hoạt động làm đặc trưng cơ bản, còn phẩm chất, năng lực được thể hiện trong hoạt động). (2) Con người là tổng thể những phẩm chất, thuộc tính, đặc trưng, sự đa dạng của con người biểu hiện trong các dạng thức hoạt động khác nhau (lấy đặc trưng cơ bản

* ThS, Học viện Hành chính Quốc gia

** ThS, Phân hiệu Trường Đại học Nội vụ Hà Nội tại TP. Hồ Chí Minh

là những phẩm chất năng lực, còn hoạt động là sự thể hiện nó².

Từ cách hiểu này, có thể hiểu rõ hơn NTCN thể hiện qua khả năng của mỗi người, được xem xét, đánh giá và áp dụng từ nhiều yếu tố kết hợp, theo đó mới hình thành nên những lực lượng lao động khác nhau trong xã hội, như: các nhà thiết kế, kỹ sư, chuyên gia tâm lý học, các nhà quản lý...); đồng thời, có 4 mục tiêu chính được xác lập bảo đảm phát triển nguồn nhân lực con người: (1) Bảo đảm an toàn, (2) Giảm thiểu và quản lý các rủi ro, (3) Tăng cường sự thích nghi, (4) Nâng cao năng suất lao động và tính tích cực của NTCN (là sự phát hiện, hình thành, sử dụng, độc lập tiềm năng sáng tạo trong lao động để phát huy NTCN hướng tới mục tiêu tất cả vì hạnh phúc).

Việc tìm hiểu nội hàm NTCN cũng cần được xem xét để có thể phân biệt NTCN với các yếu tố khác, như với kinh tế, chính trị, xã hội... và từ đó, khẳng định vai trò của NTCN tác động đến các yếu tố khác như thế nào. Con người khi xem xét như một nguồn lực tài nguyên thì yêu cầu xây dựng chiến lược con người là tạo ra môi trường xã hội để con người hoạt động sáng tạo, phát huy được mọi giá trị, tiềm năng, vốn tri thức và nhằm thỏa mãn nhu cầu tối đa của con người trong điều kiện lịch sử cụ thể.

NTCN quyết định sự phát triển toàn diện xã hội. Bởi NTCN là lực lượng lao động giúp công việc trở nên chính xác, hiệu quả và an toàn. Ví dụ, trong ngành Y tế, các công cụ, phương tiện, máy móc kỹ thuật y tế để chuẩn đoán, khám, chữa bệnh, các thủ tục và hướng dẫn được thiết kế từ khả năng của nguồn nhân lực y tế, từ tính chất công việc của họ. Do vậy, cần tích cực hóa NTCN để hướng đến kết quả tốt nhất, đồng thời căn cứ vào năng lực con người thông qua cách dựa vào những điểm yếu và điểm mạnh để thiết kế các công cụ, công nghệ và phương thức hoạt động.

Để làm tăng giá trị cho con người, nhất là về giá trị tinh thần, giá trị thể chất, vật chất thì trước tiên phải phát huy NTCN trong đời sống

hiện thực, bởi mỗi con người, mỗi gia đình, mỗi cộng đồng vừa là chủ thể phát triển, vừa là người được thụ hưởng những thành quả phát triển của xã hội gắn liền với sự cống hiến của mình. Chính vì vậy, phát huy NTCN (hay phát triển nguồn lực con người) được coi là một lĩnh vực nghiên cứu hết sức cần thiết trong hệ thống phát triển các nguồn lực (vật lực, tài lực, nhân lực), trong đó phát triển nguồn “nhân lực” giữ vai trò trung tâm, là yếu tố nội sinh quan trọng nhất quyết định sự phát triển của đất nước.

Trong suốt chặng đường lãnh đạo cách mạng, Đảng ta luôn khẳng định: “Phát triển con người toàn diện và xây dựng nền văn hóa Việt Nam tiên tiến, đậm đà bản sắc dân tộc để văn hóa, con người Việt Nam thực sự trở thành sức mạnh nội sinh, động lực phát triển đất nước và bảo vệ Tổ quốc”³. Đây chính là quan điểm xuyên suốt được coi trọng và được kế thừa quan điểm từ các đại hội trước, mục tiêu là hướng tới vì một đất nước phồn vinh, hạnh phúc.

Chiến lược phát triển kinh tế - xã hội 10 năm 2021 - 2030 tiếp tục xác định: “Phát huy tối đa nhân tố con người, coi con người là trung tâm, chủ thể, nguồn lực quan trọng nhất và mục tiêu của sự phát triển”⁴ để từng bước đưa đất nước sớm trở thành nước công nghiệp theo hướng hiện đại hóa. Có nghĩa là, những NTCN trong thời đại mới luôn là chủ thể phát triển, đồng thời là nguồn lực quan trọng nhất, quyết định sự phát triển kinh tế - xã hội và đều phải hướng tới mục tiêu cao cả là vì con người. Từ nhận thức đó, Đảng đã chỉ rõ: “Phát huy nhân tố con người trong mọi lĩnh vực của đời sống xã hội”⁵. Xây dựng con người Việt Nam phát triển toàn diện phải trở thành một mục tiêu của chiến lược phát triển, cần phải được: “xác định và triển khai xây dựng hệ giá trị quốc gia, hệ giá trị văn hóa và chuẩn mực con người gắn với giữ gìn, phát triển hệ giá trị gia đình Việt Nam trong thời kỳ mới”⁶. Trên cơ sở đó, xác định rõ việc xây dựng con người phải thông qua hoạt động

thực tiễn, cụ thể của từng người để từ đó phát triển NTCN một cách toàn diện (chẳng hạn, trong xây dựng Nhà nước pháp quyền xã hội chủ nghĩa, cần gắn với thực hiện tôn trọng, bảo đảm, bảo vệ quyền con người, quyền và nghĩa vụ công dân, nâng cao trí lực và kỹ năng sống; hay trong một ngành cụ thể về giáo dục và đào tạo, cần hướng vào việc xây dựng, phát triển con người Việt Nam có thể giới quan khoa học, trí tuệ và đạo đức...).

Quan điểm của Đảng về vai trò, vị trí, nguồn lực con người được khẳng định rõ hơn khi coi con người là vốn quý nhất, trong đó việc chăm lo cho hạnh phúc của con người luôn là tư tưởng xuyên suốt trong toàn bộ sự nghiệp cách mạng của Đảng và Nhà nước ta, đồng thời, được cụ thể hóa trong các văn kiện của Đảng nhằm phát huy NTCN để thực hiện thành công mục tiêu vì một đất nước toàn diện, phồn vinh, hạnh phúc.

2. Những cản trở về phát huy nhân tố con người trong bối cảnh toàn cầu hóa

Công cuộc xây dựng, phát triển đất nước, bảo vệ Tổ quốc đã đạt được những thành tựu to lớn, trong đó có những thành tựu nổi bật về phát triển NTCN phù hợp với xu thế toàn cầu hóa. Tuy nhiên, trong quá trình xây dựng và phát triển con người toàn diện, còn nhiều vấn đề cần phải giải quyết một cách kịp thời và hiệu quả hơn, như: vấn đề bảo đảm quyền con người; về chính sách an sinh xã hội và phúc lợi xã hội; về các chỉ số phát triển con người của Việt Nam so với thế giới còn thấp; công tác bảo vệ môi trường sống, sự thích nghi, ứng phó với những nguy cơ từ an ninh phi truyền thống như nước biển dâng, thiên tai, dịch bệnh, ô nhiễm môi trường... còn thiếu tính chủ động và xử lý chậm, chưa kịp thời.

Những vấn đề về sinh thái, ô nhiễm môi trường, tài nguyên đang dần cạn kiệt, sự phân hóa giàu nghèo, vấn đề dân số và sức khỏe cộng đồng (đại dịch bùng nổ), tệ nạn xã hội và tội phạm mang tính quốc tế đã tác động và ảnh hưởng tiêu cực đến các giá trị truyền thống tốt đẹp, đến phẩm chất đạo đức, lối

sống, văn hóa ứng xử và năng lực của con người hiện nay. Nghiêm trọng hơn, đó là sự xung đột giữa các dân tộc, khu vực, tôn giáo, xung đột giữa các nước (như xung đột giữa Nga và U-crai-na, cạnh tranh chiến lược giữa Mỹ và Trung Quốc) đã đe dọa đến an ninh và kinh tế toàn cầu, dẫn đến một số quốc gia có tỷ lệ đói nghèo và suy dinh dưỡng cao cùng với dịch bệnh đang ảnh hưởng tiêu cực và đe dọa đến tính mạng của hàng triệu người⁷.

Một vấn đề nghiêm trọng nữa tác động tiêu cực đến nền văn hóa quốc gia của một bộ phận người dân (nhất là đối với giới trẻ) khi có những biểu hiện coi thường giá trị văn hóa, đạo đức truyền thống dân tộc mà tôn vinh văn hóa phương Tây thực dụng, các luồng văn hóa độc hại, có lối sống ích kỷ, đề cao lợi ích cá nhân, sẵn sàng phạm tội để thỏa mãn nhu cầu cá nhân (đó là sự xuất hiện hàng loạt các vụ buôn lậu, buôn ma túy, các loại chất gây nghiện, làm hàng nhái, hàng giả (làm giả thuốc chữa bệnh hiếm nghèo); thậm chí có tính chất nguy hiểm hơn, đó là các vụ tống tiền, bắt cóc trẻ em, buôn bán phụ nữ, buôn bán chất nổ, vũ khí...) đã và đang gây hệ lụy cho sự kế thừa và phát triển hệ giá trị nhân văn của con người Việt Nam và của toàn thế giới.

Bên cạnh việc thích ứng với sự phát triển vượt bậc của khoa học - công nghệ, công nghệ thông tin, trí tuệ nhân tạo (AI), dữ liệu lớn (Big Data), điện toán đám mây, chuỗi khối... con người có thể trao đổi, giao lưu trực tuyến với nhau qua “thế giới phẳng” bằng việc sử dụng mạng toàn cầu internet đem lại những tích cực để con người hiện đại có những điều chỉnh, thay đổi cả cách thức giao tiếp, ứng xử và chuẩn mực đánh giá đạo đức, nhân cách, lối sống và năng lực làm việc. Tuy nhiên, việc thích ứng này cũng có những mặt trái của nó, xuất hiện ngày càng nhiều những trào lưu sống ảo, xa rời thế giới hiện thực (làm mất dần sự gắn kết của gia đình, tình làng xóm, tình cộng đồng...). Trong thế giới ảo, tồn tại sự giả dối (như giả dối trong lời nói; giả dối trong hành động...), dẫn đến có lối sống ích kỷ,

thậm chí sống lạnh lùng vô cảm, bạo lực nhưng lại được xã hội ảo thừa nhận. Đây là những hiện tượng xã hội tiêu cực đang cần có những giải pháp cấp bách ngăn chặn, định hướng để thay đổi.

3. Xây dựng nhân tố con người toàn diện đáp ứng yêu cầu của đất nước phát triển phồn vinh, hạnh phúc

Để ngăn chặn những tiêu cực, cản trở sự phát triển, đồng thời, phát huy những yếu tố tích cực trong phát triển NTCN Việt Nam toàn diện; đòi hỏi cần nghiên cứu xây dựng cơ chế, chính sách gắn với phát huy tinh thần cống hiến vì đất nước của mỗi con người Việt Nam; phát huy cao nhất NTCN; bồi dưỡng, phát triển con người Việt Nam nhân văn với những nhân tố mới. Cụ thể là:

Thứ nhất, xây dựng con người Việt Nam phát triển toàn diện vì đất nước phồn vinh, hạnh phúc, đặc biệt cần chú trọng việc xây dựng nhân cách của con người với nội dung toàn diện, từ bồi dưỡng và phát triển thể lực, năng lực, trí tuệ đến nâng cao phương pháp tư duy khoa học sáng tạo; hướng tới sự phát triển không chỉ chất lượng cá thể con người mà còn là sự phát triển của cả cộng đồng dân tộc Việt Nam. Đây là một trong những nhiệm vụ và giải pháp được đặt ra tại Quyết định số 1909/QĐ-TTg ngày 12/11/2021 của Thủ tướng Chính phủ phê duyệt Chiến lược phát triển văn hóa đến năm 2030, trong đó xác định phải xây dựng con người Việt Nam phát triển toàn diện, đồng thời, khẳng định rõ quan điểm, định hướng tích cực, nhân văn của Đảng và Nhà nước ta trong chiến lược xây dựng NTCN toàn diện. Theo đó, thực hiện một cách kiên trì gắn với lộ trình cụ thể: phấn đấu “đến năm 2025 là nước đang phát triển có công nghiệp theo hướng hiện đại vượt qua mức thu nhập trung bình thấp”⁸ và “đến năm 2045 trở thành nước phát triển, thu nhập cao”⁹.

Phát triển con người mang tính nhân văn, trong đó NTCN phải lấy mục tiêu xây dựng văn hóa làm nền tảng tinh thần; đặc biệt, trong xu thế hiện nay, chúng ta cần phải thực

hiện tốt 6 nhiệm vụ trọng tâm, đó là: “tập trung xây dựng con người về đạo đức, nhân cách, lối sống, trí tuệ và năng lực làm việc; xây dựng môi trường văn hóa lành mạnh”¹⁰. Trên cơ sở mục tiêu chung, cần thiết xây dựng một số tiêu chí về phát triển con người, cụ thể là: (1) Chỉ số phát triển con người (HDI) đạt trên 0,7; (2) Tuổi thọ bình quân đạt 75 tuổi, trong đó thời gian sống khỏe đạt tối thiểu 68 tuổi; (3) Tỷ lệ lao động qua đào tạo có bằng cấp, chứng chỉ đạt 35 - 40%; (4) Đóng góp của năng suất nhân tố tổng hợp (TFP) vào tăng trưởng đạt 50%; (5) Tốc độ tăng năng suất lao động xã hội đạt trên 6,5%/năm¹¹. Đến năm 2030, giảm tỷ suất tử vong trẻ em dưới 5 tuổi xuống còn 15‰, dưới 1 tuổi xuống còn 10‰; bảo đảm 100% người cao tuổi có thể bảo hiểm y tế, được quản lý sức khỏe, khám, chữa bệnh, chăm sóc tại gia đình, cộng đồng, cơ sở chăm sóc tập trung¹²; lao động làm việc trong khu vực nông nghiệp giảm xuống dưới 20% trong tổng lao động nền kinh tế¹³. Quan điểm này cũng khẳng định mục tiêu hướng mọi điều tốt đẹp thuộc về Nhân dân, tất cả vì cuộc sống phồn vinh, hạnh phúc của Nhân dân...

Thứ hai, cần kế thừa những giá trị truyền thống dân tộc và giá trị văn hóa tinh hoa của nhân loại trong phát huy NTCN Việt Nam. Khẳng định rõ: “Phát triển văn hóa, xây dựng con người vừa là mục tiêu, vừa là động lực của công cuộc đổi mới”¹⁴, vì vậy, cần tạo ra những động lực tích cực, khơi dậy mạnh mẽ tinh thần yêu nước, niềm tự hào dân tộc, giữ gìn thể diện quốc gia¹⁵ và niềm tin, khát vọng xây dựng đất nước phồn vinh, hạnh phúc. Đây chính là nhân tố thúc đẩy phát triển con người Việt Nam trở thành trung tâm, chủ thể, nguồn lực quan trọng nhất để từ đó, từng bước hình thành các giá trị chuẩn mực góp phần phát triển toàn diện con người Việt Nam trong thời đại mới.

Thứ ba, nguồn lực con người là tài sản vô giá, kết quả của quá trình nuôi dưỡng, đào tạo, rèn luyện. Mỗi cá nhân con người trong từng gia đình không chỉ là tế bào tự nhiên mà

còn là một đơn vị kinh tế của xã hội, chính vì vậy, muốn có một xã hội phát triển lành mạnh thì trước hết từng tế bào phải phát triển bền vững. Vai trò và tầm quan trọng của tế bào gia đình cũng như mối quan hệ giữa gia đình trong xã hội đều cần phải được giáo dục - đào tạo và phát triển con người theo hướng “có đạo đức, kỷ luật, kỷ cương, ý thức trách nhiệm công dân, xã hội; có kỹ năng sống, kỹ năng làm việc, ngoại ngữ, công nghệ thông tin, công nghệ số, tư duy sáng tạo và hội nhập quốc tế (công dân toàn cầu)”¹⁶. Cụ thể: trong giáo dục và đào tạo, ngay từ ở bậc tiểu học, cần đặc biệt chú trọng giáo dục nhân cách làm người, từ đó làm cơ sở hình thành nhân cách bền vững cho các bước phát triển con người tiếp theo trong nhận thức, ý thức tôn trọng pháp luật, có hiểu biết sâu sắc, tự hào về lịch sử, văn hóa dân tộc... (chẳng hạn, bên cạnh việc cần tiếp tục phát huy việc chào cờ hàng tuần của các bậc tiểu học, phổ thông, các trường đại học... thì cần thường xuyên tuyên truyền giáo dục cho các thế hệ trẻ về ý nghĩa những giá trị có tính biểu tượng cao quý và thiêng liêng của quốc gia, của dân tộc (như: quốc kỳ, quốc ca, quốc huy, quốc lễ, quốc hoa), gần hơn, sát thực hơn là trong việc thực hiện nội quy của nhà trường để tôn vinh vẻ trang phục màu cờ sắc áo của đất nước Việt Nam, về đồng phục của trường, của lớp... khi được khoác lên người, cần đề cao tấm gương người tốt, việc tốt trên mọi lĩnh vực (hình ảnh những người lao động chân chính, những con người bình thường nhưng có hành động cao thượng). Việc làm này phải được đẩy mạnh bằng việc thực hiện có lộ trình, chiến lược cụ thể; tiếp tục nâng cao chất lượng nguồn nhân lực, chú trọng phát hiện và bồi dưỡng nhân tài; có cơ chế, chính sách để thu hút, đãi ngộ, trọng dụng nhân tài cho các cơ quan nhà nước, thu hút chuyên gia giỏi trong và ngoài nước.

Bên cạnh hệ giá trị, chuẩn mực về đạo đức, các yếu tố khác (về thể lực, trí tuệ, năng lực...) của dân tộc cũng cần hướng tới những giá trị,

chuẩn mực và tiêu chí chung của nhân loại để thích ứng với môi trường phát triển đa văn hóa trong quá trình hội nhập quốc tế và toàn cầu hóa, “cần phát huy tối đa nội lực, tranh thủ ngoại lực, trong đó nguồn lực nội sinh đặc biệt nguồn lực con người là quan trọng nhất”¹⁷. Đây chính là một trong những quan điểm sáng suốt của Đảng và Nhà nước ta để tiến đến đất nước phồn vinh và hạnh phúc □

Chú thích:

1. *Giáo trình học phần triết học Mác - Lênin*. <https://moet.gov.vn>, tr. 251, truy cập ngày 20/9/2022.

2. *Quan niệm triết học về nhân tố con người? Chiến lược của Đảng trong phát huy nhân tố con người?* <https://luatminhkhue.vn>, ngày 04/8/2022.

3, 4, 6. Đảng Cộng sản Việt Nam. *Văn kiện Đại hội đại biểu toàn quốc lần thứ XIII. Tập I*. H. NXB. Chính trị quốc gia Sự thật, 2021, tr. 115, 215 - 216, 143.

5, 10. Đảng Cộng sản Việt Nam. *Văn kiện Đại hội đại biểu toàn quốc lần thứ XII*. H. Văn phòng Trung ương Đảng, 2016, tr. 219, 219.

7. *Cuộc chiến Nga - Ukraine đe dọa an ninh, kinh tế toàn cầu*. <https://vov.vn>, ngày 30/4/2022.

8. *Nghị quyết số 16/2021/QH15 ngày 27/7/2021 của Quốc hội nước Cộng hòa xã hội chủ nghĩa Việt Nam khóa XV về kế hoạch phát triển kinh tế - xã hội 5 năm 2021 - 2025*.

9, 11, 12, 13, 16. *Dự thảo Báo cáo Tổng kết thực hiện chiến lược phát triển kinh tế - xã hội 10 năm 2011 - 2020, xây dựng chiến lược phát triển kinh tế - xã hội 10 năm 2021 - 2030 của Ban Chấp hành Trung ương Đảng khóa XII*, ngày 15/10/2000, tr. 42, 43, 65, 43, 49.

14. Nguyễn Phú Trọng. *Một số vấn đề lý luận và thực tiễn về chủ nghĩa xã hội và con đường đi lên chủ nghĩa xã hội ở Việt Nam*. Tạp chí Cộng sản số 966, tháng 5/2021, tr. 9.

15. Nguyễn Hữu Khiển. *Văn hóa hành chính và thể diện quốc gia*. Tạp chí Quản lý nhà nước, số 321 (tháng 10/2022), tr. 3.

17. Trương Cộng Hòa - Cao Minh Công. *Phát huy hệ giá trị Việt Nam phục vụ phát triển đất nước trong bối cảnh mới*. Tạp chí Quản lý nhà nước, số 322 (tháng 11/2022), tr. 13.